

ZÁPISNÍK

SLOVENSKÉHO JAZYKOVEDCA
ročník 9 číslo 3 | 1990

Správa o činnosti SJS pri SAV za funkčné obdobie

8. 12. 1987 - 11. 4. 1990

Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV vo funkčnom období 8. 12. 1987 - 11. 4. 1990 pracovala podobne ako v predchádzajúcich rokoch v zmysle stanov spoločnosti, ktoré jej ukladajú utvárať podmienky pre optimálny rozvoj jazykovedy a jej spoločenské využitie, rozširovať poznatky získané na poli vedeckého výskumu a podporovať spoluprácu jazykovedcov rozličných pracovísk, prispievať k zvyšovaniu odbornej úrovne svojich členov, usporadúvať konferencie, semináre, prednášky a diskusie, rozvíjať vlastnú edičnú a publikačnú činnosť. SJS sa, hoci aj v nie rovnakej miere, usilovala sústrediť na všetky uvedené okruhy.

Prácu SJS pri SAV viedol výbor zvolený na valnom zhromaždení 8. 12. 1987 v zložení: prof. dr. Jozef Mistrík, DrSc., predseda, člen korešpondent ČSAV a SAV Ján Kačala, podpredseda, doc. dr. Eugénia Bajzíkova, CSc., podpredseda, níčka, Peter Ďurčo, CSc., vedecký tajomník (do 20. 4. 1989), dr. Mira Nábělková, CSc., zastupujúca vedecká tajomníčka (od 20. 4. 1989), dr. Katarína Hegerová, hospodárka, prof. dr.

Ján Findra, DrSc., predseda pobočky v Banskej Bystrici, doc. dr. Ema Krošláková, CSc., predsedníčka pobočky v Nitre, doc. dr. Ján Sabol, CSc., predseda pobočky v Prešove, dr. Klára Buzássyová, CSc., prom. fil. Adriana Ferenčíková, CSc., dr. Viktor Krupa, DrSc., a doc. dr. Pavol Žigo, CSc. Revízormi boli doc. dr. Peter Baláž, CSc., a doc. dr. Štefan Šargrovský, CSc. Administratívne práce spoločnosti vykonávala Terézia Kohutiarová.

Výbor, ktorý sa v uplynulom období zišiel sedemkrát, na svojich zasadnutiach riešil koncepčné aj aktuálne organizačné otázky spoločnosti. Jedným z aktuálnych problémov, ktorým sa výbor zaoberal na svojich schôdkach začiatkom roku 1990 v zmenenej spoločensko-politickej situácii, bola otázka zriadenia komisie pre nápravu krívd a odstránenie politicky motivovaných deformácií v činnosti vedeckých spoločností, nastolená v liste Predsedníctva SAV. V tejto súvislosti výbor zaujal stanovisko, že SJS pri SAV neprijímala rozhodnutia, ktorými by bola nejakým spôsobom postihovala svojich členov za názory, vedecké a politické presvedčenie. Je však potrebné podporovať rehabilitačné úsilie komisií pre nápravu krívd na jednotlivých jazykovedných pracoviskách (SAV, vysoké školy).

SJS pri SAV v súčasnosti združuje 252 členov - jazykovedcov zo SAV, vysokoškolských a stredoškolských pedagógov, literárnych vedcov a redaktorov. V minulom funkčnom období z radov SJS navždy odišli významné postavy slovenskej jazykovedy dr. Štefan Peciar, CSc., prof. dr. Jozef Ružička,

DrSc., a doc. dr. Jozef Muránsky, CSc. V uplynulom období výbor SJS schválil prijatie 24 nových členov spoločnosti (G. Barančoková, J. Bartáková, I. Benčaťová, M. Dobríková, I. Dvornická, T. Grigor'janová, R. Hasáková, I. Hrubaničová, V. Kučerová, M. Ladevič, E. Kudrjavcevoval. A. Lefíková, G. Miššíková, Z. Nováková, J. Pauliny, J. Pekarovičová, D. Short, E. Sabuchová, Z. Starý, M. Šimková, D. Šimunová, O. Škvareninová, G. Vigašová, T. Žilka).

Činnosť SJS pri SAV sa v rokoch 1988-1990 rozvíjala vo viacerých smeroch.

1. Prednášková činnosť a celoslovenské semináre jazykovedcov. - SJS sa v tomto období podobne ako v predchádzajúcich koncentrovala na prednáškovú činnosť, sledujúcu sprostredkovanie najnovších výsledkov vedeckých výskumov, podnecovanie výmeny názorov o aktuálnych jazykovedných problémoch a v neposlednom rade aj zvyšovanie odbornej úrovne členov spoločnosti, mladých jazykovedcov, pedagógov aj študentov. V rokoch 1988-1990 odznelo na pôde SJS 82 prednášok obsahujúcich metodologické úvahy aj konkrétne výsledky výskumov jednotlivých jazykovedných disciplín (24 v Bratislave, 19 v Banskej Bystrici, 14 v Nitre a 25 v Prešove a Košiciach). Viaceré prednášky v Bratislave aj v pobočkách sa konali pri príležitosti životných jubileí prednášateľov. Sedem z uvedených prednášok predniesli zahraniční lingvisti, zväčša hostia FF UK: prof. Antoní Furdal, doc. Stanislav Gajda (Poľsko), prof. Ivan Jerkovic, prof. Svenka Savić a prof. Olga Ivanovová (Juhoslávia), prof. J. O. Dzendzelivskij (ZSSR) a doc. Ivan Bujukliev (Bulharsko). SJS sa v uplynulom

lom období usilovala pozvať viacerých zahraničných hostí na prednáškové pobyty, no ÚP SAV pre nedostatok finančných prostriedkov návrhy neschválil. Plánovaná návšteva prof. Supruna z Minska ako hosta 7. zasadnutia Lexikologicko-lexikografickej komisie pri MKS sa neuskutočnila.

Na schôdzkach výboru sa z hľadiska organizovania prednášok prijal záver perspektívne sústrediť pozornosť skôr na niektoré aktuálne problémové okruhy a prispieť k ich viacsstrannej analýze. Za najaktuálnejšie možno považovať otázky výskumu spisovného jazyka (stratifikácia národného jazyka a jej sociolingvistický aspekt), slavistickú problematiku (v súvislosti s prípravou na XI. medzinárodný zjazd slavistov v Bratislave v r. 1993) a syntax (príprava akademickej Syntaxe slovenského jazyka). V záujme zvýšenia návštevnosti prednášok v Bratislave sa realizoval návrh zmeniť dvojtýždňový interval prednášok na väčší a tézy prednášok zverejniť vopred. Tieto zmeny prispeli k očakávanému zlepšeniu situácie, no vzhľadom na šírku členskej základne nemôžeme byť v Bratislave s návštevnosťou prednášok ani s úrovňou diskusie stále spokojní.

V sekcii mladých lingvistov sa pod vedením prof. Horeckého uskutočnilo 20 seminárov, ktoré navštevovali vedeckí aspiranti a iní mladí jazykovedci JÚLŠ SAV a bratislavských aj mimobratislavských vysokých škôl.

Nóvum v činnosti SJS uplynulého obdobia predstavujú celoslovenské semináre jazykovedcov na Donovaloch, organizované na podnet minulého valného zhromaždenia s cieľom podporiť pocit stavovskej spolupatričnosti a utvoriť širší

priestor na neformálne stretnutia a diskusie členov spoločnosti. Prvý zo seminárov (25.-26. 6. 1988) bol venovaný súčasnému stavu a úlohám slovenskej slovakistiky a slavistiky v najbližšej a ďalšej budúcnosti. Pripomenulo sa na ňom aj 125. výročie založenia Matice slovenskej (vystúpenia E. Jónu, J. Kačalu, J. Doruľu a J. Sabola, ktoré predstavovali úvod do diskusie na tomto podujatí, boli uverejnené v Kultúre slova, 23, 1989, s. 3-31). Druhý seminár, venovaný téme Jazyk a umelecká literatúra (9.-10. 6. 1989), organizoval výbor SJS ako stretnutie jazykovedcov so spisovateľmi, prekladateľmi a literárnymi teoretikmi so zámerom podniknúť diskusiu o aktuálnych otázkach jazyka a štýlu umeleckej literatúry, o súčasnom stave lingvistickej a literárnovednej (aj vlastnej autorskej a prekladateľskej) reflexie jazyka pôvodnej a prekladovej tvorby. Hoci sa z 20 pozvaných hostí z "literárnej strany" na seminári zúčastnili len traja (Bohuslav Hečko, Stanislav Rakús, Ján Štrasser), možno ho hodnotiť ako užitočné podujatie. Donovalské stretnutia či už ako stretnutia jazykovednej obce, alebo ako stretnutia jazykovedcov a nejazykovedcov by aj perspektívne mohli predstavovať prospešnú súčasť života Slovenskej jazykovednej spoločnosti.

2. Vedeckovýskumná činnosť.- V oblasti vedeckovýskumnej činnosti možno v minulom období za významný považovať vstup SJS do spolupráce na medzinárodnom projekte lexikálnej synergetiky, predstavujúcom výskum dynamického rozvoja slovnnej zásoby a hľadanie zákonitostí tohto rozvoja, ktorý organizuje Jazykovedný ústav Ruhrskej univerzity v Bochume (NSR).

V súčasnosti sa spracúva okolo 20 jazykov rozličných typov, medzi nimi slovenčina. Pod vedením prof. J. Horeckého sa podľa príslušných požiadaviek na špeciálne listy prepisuje a spracúva lexikálny materiál z Krátkeho slovníka slovenského jazyka. Výsledky spracovania celého projektu budú slovenskej lingvistiky k dispozícii na ďalšie využitie pri výskume slovenčiny.

3. Edičná činnosť. - Výbor SJS sa zaoberal stavom v príprave Encyklopédie jazykovedy, odovzdanej do výroby r. 1985, ktorá v súčasnosti vstupuje do poslednej fázy edičnej prípravy (korektúry, posledné doplnky, úpravy a zmeny). Možnosť, resp. potrebu niektorých doplnení a zmien priniesla zmena spoločensko-politickej situácie po 17. novembri 1989. Vedeckovýskumnú činnosť stimuluje aj cudzojazyčný zborník SJS *Recueil linguistique de Bratislava* - v uplynulom období boli zverejnené tematické okruhy desiateho zväzku, orientovaného slavisticky. SJS má účasť aj na príprave cudzojazyčnej čítanky slovenskej jazykovedy (*Reader of Slovak Linguistics*), obsahujúcej výber z metodologicky závažných prác slovenských jazykovedcov z oblasti sémantiky. Na tieto projekty sa využili aj pridelené finančné prostriedky. V každom kalendárnom roku vyšli 4 čísla *Zápisníka slovenského jazykovedcu* s tézami vedeckých prednášok a aktuálnymi informáciami zo slovenskej jazykovedy. V r. 1989 vyšiel zborník *Recueil linguistique de Bratislava IX. Dynamic Tendencies in the Development of Language*. Popularizáciu jazykovedných poznatkov sprostredkúvala v *Nedeľnej Pravde* rubrika *Slovenčina naša*, založená v r. 1966 z podnetu vte-

dajšieho Združenia slovenských jazykovedcov pri SAV. Táto rubrika, 22 rokov starostlivo vedená dr. Františkom Kočišom, CSc., začiatkom r. 1990 z rozhodnutia redakcie *Pravdy* zanikla.

4. Spolupráca. - SJS v minulom období organizačne spolupracovala so Slovenskou orientalistickou spoločnosťou pri SAV na príprave prednášky zaujímavej pre obe strany (doc. Petr Vavroušek, FF UK Praha). Spolupráca s Jazykovým združením ČSAV sa uskutočňovala formou prednáškových vystúpení - viacerí slovenskí jazykovedci prednášali v JZ, v období od 8. 12. 1987 do 11. 4. 1990 v Bratislave a pobočkách vystúpili prof. Adolf Erhart, doc. J. Hubáček, dr. Jiřina Hůrková-Novotná, doc. Petr Sgall, doc. Zdeněk Starý, doc. Petr Vavroušek.

Výbor SJS v uplynulom období vypracoval 5 návrhov na odmeny zo Slovenského literárneho fondu pri významných životných jubileách, SLF schválil iba dve (doc. J. Jacko, prof. J. Horecký).

Predstavitelia SJS pri SAV v apríli 1989 rokovali s vedúcim sekcie vedeckej literatúry SLF. V mene jazykovedcov, ktorí do SLF systémom zdaňovania publikačnej činnosti prispievajú nemalou mierou, tlmočili požiadavky, aby autori vedeckých a popularizačných článkov a štúdií mohli byť spravodlivejším dielom účastní na ekonomických výhodách, ktoré SLF poskytuje (prémie za články v jazykovedných časopisoch, stimuly na vedecké publikácie, finančné príspevky na cesty na zahraničné kongresy a pod.).

5. Predchádzajúce valné zhromaždenie sa vyslovilo za organizovanie olympiády slovenského jazyka. Po 15 rokoch úspešného priebehu olympiády v banskobystrickom okrese sa v súčasnosti ukazuje reálna perspektíva rozšíriť ju na podujatie s celoslovenskou platnosťou. Začiatkom roka 1990 MŠM a TV SR prejavilo ochotu organizovať olympiádu v spolupráci so SJS pri SAV ako odborným garantom podujatia.

6. Záver. - Vo funkčnom období 8. 12. 1987 - 11. 4. 1990 SJS pri SAV pracovala viac-menej tradičným spôsobom. Výbor sa usiloval riešiť istý pocitovaný nedostatok kontaktu s nejęzykovednou verejnosťou organizovaním spomínaného donovalského seminára, hľadal cesty, ako doriešiť otvorený problém olympiády slovenského jazyka, sústreďoval sa na publikačnú činnosť. V zmenenej situácii možno na uplynulé obdobie, ale aj na širší časový úsek práce SJS a slovenskej jazykovedy vôbec pozrieť z nového zorného uhla, zhodnotiť prejdenú cestu a na takom základe formulovať ďalšie úlohy a hľadať spôsoby ich realizácie.

M. Nábělková

Správa z valného zhromaždenia SJS pri SAV

Dňa 11. apríla 1990 sa v Bratislave konalo valné zhromaždenie Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV. Otvoril a viedol ho predseda spoločnosti prof. J. Mistrík.

V úvode valného zhromaždenia si prítomní minútou ticha uctili pamiatku doc. J. Muránskeho, dr. Š. Peciara a člena korešp. J. Ružičku, ktorí nás v uplynulom období opustili.

Odborne aj spoločensko-politicky významnú súčasť programu valného zhromaždenia, prednášku prof. L. Ďuroviča (Lund, Švédsko), uviedol doc. V. Blanár obsažným úvodným slovom, v ktorom predstavil vedeckú činnosť prof. Ďuroviča v období, keď jej výsledky neboli z väčšej časti prístupné. L. Ďurovič prednášal na tému Systém slovenských čísloviek na širšom slovanskom pozadí.

Po prednáške a krátkej prestávke plénum zvolilo návrhovú komisiu s predsedníčkou prom. fil. A. Ferenčíkovou a volebnú komisiu s predsedom dr. I. Ripkom.

Správu o činnosti SJS pri SAV za funkčné obdobie 8. 12. 1987 - 11. 4. 1990 predniesla vedecká tajomníčka spoločnosti dr. M. Nábělková, správu revíznej komisie o hospodárskej činnosti predniesol doc. Š. Švagrovský. Revízna správa obsahovala aj návrh zvýšiť od r. 1991 členské na 30 Kčs ročne.

Predseda volebnej komisie dr. I. Ripka prečítal potom kandidátku nového výboru SJS pri SAV. Vzhľadom na nové pracovné zaneprázdnenie na FF UK doc. P. Baláž odstúpil od kandidovania na funkciu predsedu SJS, preto predseda J. Mistrík vyzval plénum, aby navrhlo osobnosť, resp. osobnosti slovenskej jazykovedy, ktoré by

spoju s dr. K. Buzássyovou kandidovali na funkciu predsedu. Viacerí prítomní sa vyslovili za kandidovanie dr. J. Doruľu.

Po sčítaní hlasov predseda volebnej komisie vyhlásil výsledky volieb do nového výboru SJS. Za predsedníčku SJS bola zvolená dr. K. Buzássyová., za podpredsedov dr. M. Majtán, doc. J. Sabol a doc. P. Žigo, za vedeckú tajomníčku dr. M. Nábělková, za hospodárku dr. S. Mislovičová. Ďalšími členmi výboru sú doc. J. Dolník, prom. fil. A. Ferenčíková, prof. J. Findra, predseda pobočky v Banskej Bystrici, doc. J. Furdík, predseda pobočky v Prešove, doc. E. Horák, doc. E. Krošláková, predsedníčka pobočky v Nitre, a doc. J. Mlacek. Revízorkami sa stali dr. A. Oravcová a dr. A. Šebestová. Dr. I. Ripka v mene členov spoločnosti poďakoval prof. J. Mistríkovi, odstupujúcemu výboru aj vedeniam pobočiek SJS za prácu v uplynulom období a nastupujúcemu výboru zaželal veľa síl do práce v prospech celej slovenskej jazykovedy.

V mene nového výboru sa valnému zhromaždeniu poďakovala za dôveru nová predsedníčka SJS dr. K. Buzássyová. V krátkosti načrtla svoju predstavu o ďalších úlohách a cieľoch SJS pri SAV. Ako perspektívnu úlohu spoločnosti označila pokračovanie v prednáškovej činnosti s dôrazom na prednášky z oblasti teórie národného jazyka, jeho stratifikácie, spisovného jazyka, ale v zvýšenej miere aj na prednášky so slavistickou problematikou, keďže jednou z úloh SJS v nastávajúcom období by mala byť spoluúčasť na prípravách slavistického zjazdu v Bratislave v r.1993. SJS bude utvárať pri stor aj na prednášky a diskusie všeobecnojazykovednej a metodologickej povahy vrátane analýz hodnotiacich slovenskú jazykovedu uplynulých rokov. V nastávajúcom období by SJS mala vstupovať do intenzívnejších kontaktov a spolupráce s

nejazykovednou verejnosťou (spisovateľmi, učiteľmi, redaktormi) kultúrnymi a spoločenskými inštitúciami, ako aj inými vedeckými spoločnosťami. Vo vedecko-výskumnej práci by SJS chcela byť pôdou, na ktorej sa bude realizovať vecná spolupráca pracovníkov akadémie a vysokých škôl.

Čas čakania na výsledky tajného hlasovania sa využil na diskusiu. Prom. fil. A. Ferenčíková, predsedníčka návrhovej komisie, predniesla návrh na niektoré formulačné a vecné úpravy v stanovách SJS (z vecných šlo najmä o zmenu v počte podpredsedov spoločnosti z dvoch na troch a zmenu v spôsobe zániku členstva spoločnosti - namiesto doterajšieho rozlišovania vylúčenia a zrušenia členstva sa navrhlo ponechať len jeden spôsob - zrušenie členstva). Dr. M. Nábělková upozornila na nezhodu medzi počtom členov SJS a zoznamom členov publikovaným v Zápisníku SJ 1990/1. Doplnený a revidovaný zoznam prinášame v tomto čísle Zápisníka. Prof. J. Findra v súvislosti s pripravovaným rozšírením olympiády slovenského jazyka na podujatie s celoslovenskou pôsobnosťou uviedol, že okrem MŠM a TV SR má záujem na tejto úlohe spolupracovať aj Matica slovenská. Dr. B. Valehrach-Schaefer navrhol venovať sa na schôdzkach spoločnosti aj problémom translatológie. Dr. M. Nábělková spomenula otázku celoslovenského seminára jazykovedcov na Donovaloch. V záujme ďalšieho rozvíjania rodiacej sa tradície týchto stretnutí by bolo prospešné pripraviť napr. aj toho roku stretnutie s nejazykovedcami (literárnymi teoretikmi, spisovateľmi) ako priestor na spoločné uvažovanie o súčasnej situácii slovenského jazyka. Výbor SJS sa pokúšal pripraviť podujatie na jún 1990, nepodarilo sa však zabezpečiť chatu Cestný stávieb - možno preto uvažovať o inom vhodnom, napr. jesennom

termíne.

Napriek pomerne bohatej účasti na valnom zhromaždení sa živšia diskusia o uplynulom období ani o budúcej práci SJS nerozvinula.

Potom predsedníčka návrhovej komisie prom. fil. A. Ferenčíková predniesla návrh uznesení z valného zhromaždenia SJS: 1. valné zhromaždenie SJS schvaľuje správu o činnosti SJS v minulom funkčnom období; 2. valné zhromaždenie SJS schvaľuje revíziu správu o hospodárskej činnosti SJS v minulom funkčnom období a udeľuje absolutorium hospodárke K. Hegerovej; 3. valné zhromaždenie SJS prijíma navrhnuté zmeny v stanovách spoločnosti; 4. valné zhromaždenie SJS prijíma rámcový plán činnosti SJS na roky 1990-1992; 5. valné zhromaždenie schvaľuje zvýšenie ročných členských poplatkov od r. 1991 na 30 Kčs ročne; 6. valné zhromaždenie odporúča výboru SJS pokračovať vo vydávaní Zapisníka slovenského jazykovedca a zborníka Recueil linguistique de Bratislava.

Na záver valného zhromaždenia sa prof. J. Mistrík a novozvolená predsedníčka dr. K. Buzássyová poďakovali všetkým prítomným za účasť a zaželeli im veľa síl do ďalšej práce.

M. Nábělková

Zoznam členov Slovenskej jazykovednej spoločnosti k 27. 11. 1990
(s úpravami údajov, ktoré členovia dodali do uvedeného dátumu)

1. Anettová Alena, PhDr., Rauchova 8, 83102 Bratislava
2. Appelová Alena, PhDr., CSc., Trnavská 12, 82108 Bratislava
3. Augustinská Daniela, PhDr., Žukovova 33, 85101 Bratislava
4. Bačíková Daniela, PhDr., Jazykovedný ústav L. Štúra SAV, Nálepškova 26, 81364 Bratislava
5. Bajzíkova Eugénia, doc. PhDr., CSc., Filozofická fakulta UK, Gondova 2, 81801 Bratislava
6. Baláž Gerhard, doc. PhDr., CSc., Filozofická fakulta UK, Gondova 2, 81801 Bratislava
7. Baláž Peter, doc. PhDr., CSc., Filozofická fakulta UK, Štúrova 9, 81801 Bratislava
8. Balážiková Eva, PaedDr., Pedagogická fakulta, Lomonosovova 1, 94974 Nitra
9. Balážová Ľubica, Jazykovedný ústav L. Štúra SAV, Nálepškova 26, 81364 Bratislava
10. Ballay Jozef, PhDr., Škovránčia 3, 81106 Bratislava
11. Ballová Margita, PhDr., Bajkalská 13, 08001 Prešov
12. Balšínková Otilia, PhDr., Gelnická 4, 83106 Bratislava
13. Baniševa Galina, doc., CSc., Mukačevská 45, 08001 Prešov
14. Barančoková Gabriela, Jazykovedný ústav L. Štúra SAV, Nálepškova 26, 81364 Bratislava
15. Bartáková Jarmila, PhDr., CSc., Bieblova 15, 61300 Brno
16. Bartko Ladislav, doc. PhDr., CSc., Grešova 16, 08001 Prešov